

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Politická orientace českých občanů – září 2011

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2011, v11-09</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>5. – 12. 9. 2011</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>984</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.4a, PO.4b, PO.27</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>10. října 2011</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Součástí zářijového šetření CVVM bylo několik otázek zaměřených na obecnou politickou orientaci občanů. Výzkum zjišťoval, ke kterým ideologickým proudům se občané cítí být blízko, a dále zkoumal jejich názory na některé základní otázky, v nichž se jednotlivé názorové proudy tradičně rozcházejí.

V první části šetření respondenti měli ze seznamu politických směrů vybrat první a případně i druhý z těch, které jsou jim nejbližší (viz tabulku 1).¹ Výsledky ukazují, že relativně nejčastěji se lidé hlásí k sociálnědemokratickému názoru, který jako první volbu uvedlo 22 % a jako druhou dalších 8 % respondentů. Na druhém a třetím místě skončily názory liberální (14 % první volba, 8 % druhá) a

¹ Znění otázky: „S jakým obecným politickým názorem nejvíce souhlasíte? A s jakým z dalších obecně politických názorů se dále ztotožňujete? Konzervativním, liberálním, křesťanskodemokratickým, sociálnědemokratickým, socialistickým, komunistickým, ekologickým, nacionalistickým, žádným.“

konzervativní (12 % a 7 %), jež se – ač historicky jde o vzájemné protipóly, které jsou mnohde i nadále jako takové vnímány – v českém prostředí často směřují a navzájem prolínají, když více než třetina z dotázaných, kteří v první volbě uvedli názor konzervativní a kteří využili možnost druhé volby, jako svoji druhou volbu zmiňovali názor liberální, a analogicky mezi dotázanými hlásícími se k liberálnímu názoru se více než čtvrtina vyslovila pro názor konzervativní ve své druhé volbě. Poměrně častým zejména ve druhé volbě byl také názor ekologický, který v první volbě uvedlo 6 % respondentů, ve druhé pak 11 %. Shodně desetina dotázaných se hlásí k názoru křesťanskodemokratickému, komunistickému (v obou případech 6 % první volba, 4 % druhá) a socialistickému (5 % první i druhá volba). Jiné názory se v šetření vyskytovaly pouze sporadicky.

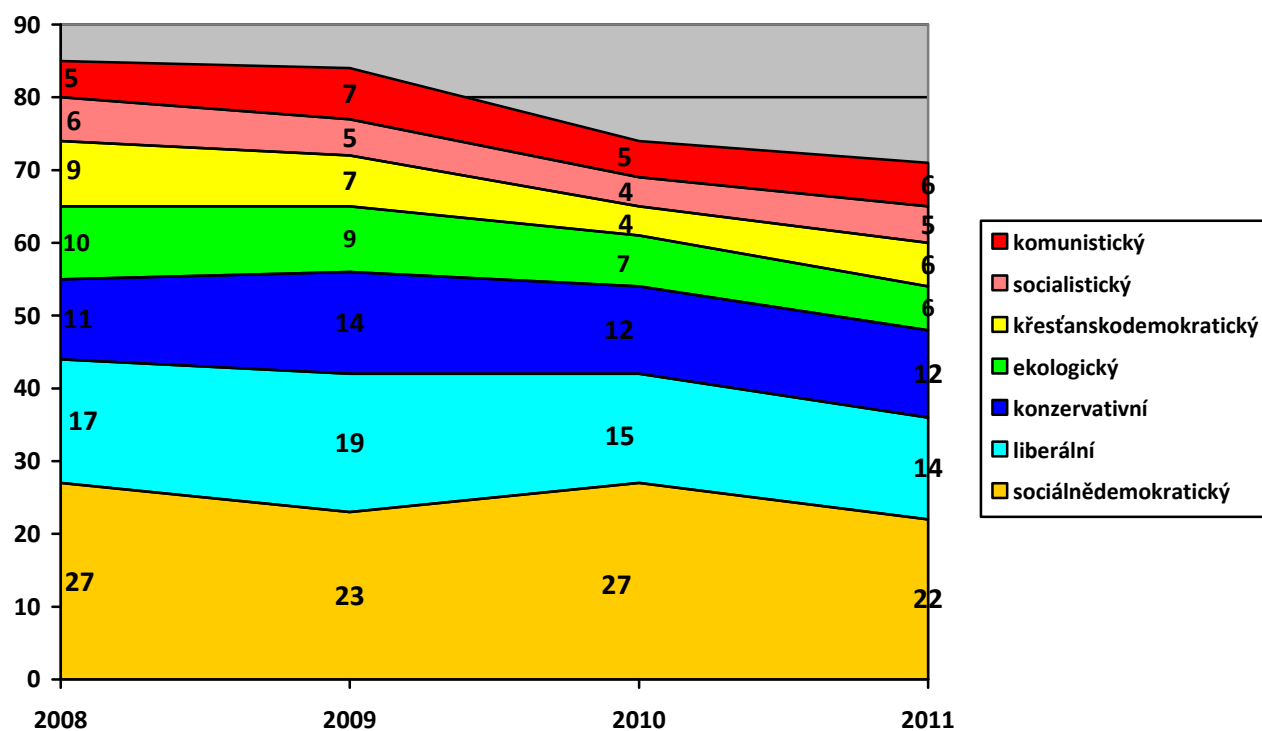
Tabulka 1: Souhlas s obecnými politickými názory (%)

	1. volba	2. volba	celkem
sociálnědemokratický	22	8	30
liberální	14	8	22
konzervativní	12	7	19
ekologický	6	11	17
křesťanskodemokratický	6	4	10
socialistický	5	5	10
komunistický	6	4	10
nacionalistický	0	1	1
jiný	2	1	3
žádný (bez odpovědi)	13	51	-
neví	14	-	-

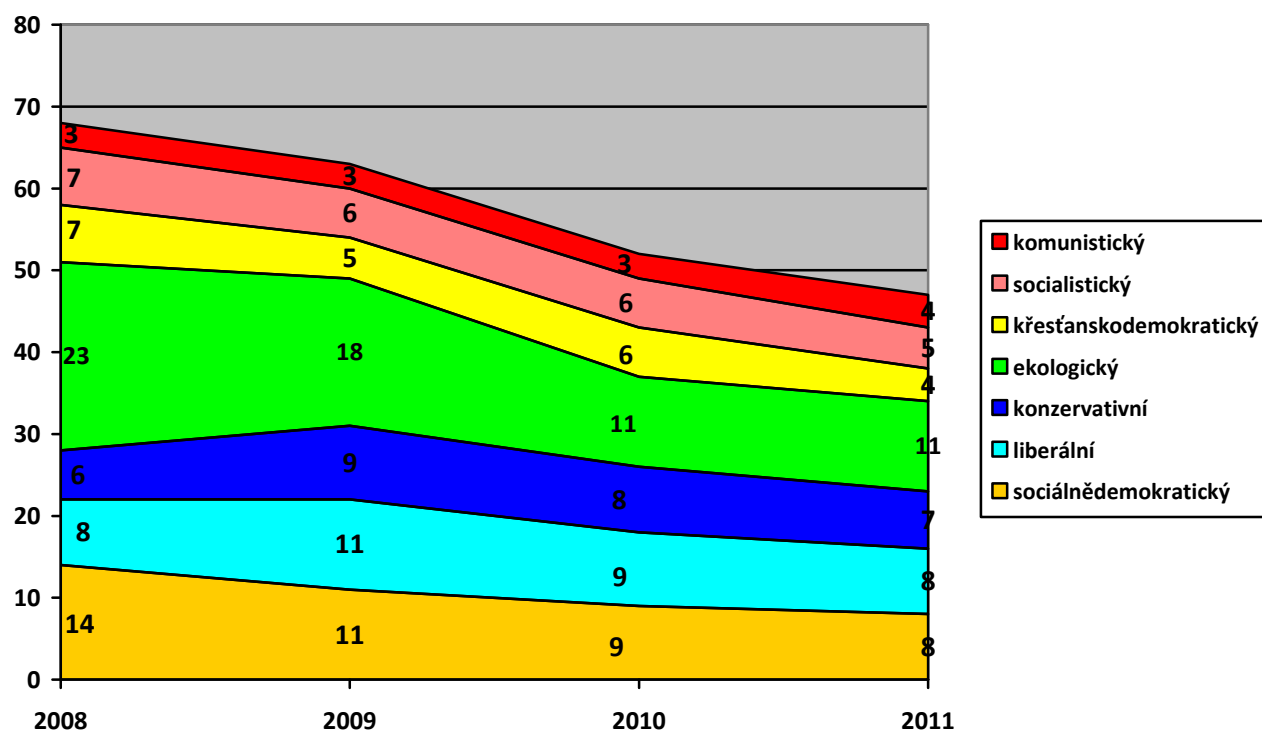
Pozn.: Údaj ve třetím sloupci vyjadřuje procentní podíl respondentů, kteří se k příslušnému názoru přihlásili v první či druhé volbě.

Relativně častější dvojice názorů kromě souběhu konzervativního a liberálního názoru představovaly kombinace liberálního názoru s ekologickým, sociálnědemokratický se ve zvýšené míře objevoval v kombinaci se socialistickým a komunistickým, výrazný průnik pak existoval mezi názory socialistickými a komunistickými. Stoupenci křesťanskodemokratického názoru ve druhé volbě ve zvýšené míře uváděli názor sociálnědemokratický. Podle stranických preferencí zejména první volba silně kopírovala preferovanou stranu. Příznivci KSČM ovšem kromě komunistického názoru velmi často uváděli také názor socialistický. Stoupenci ODS a TOP 09 se pak shodně častěji označují za liberály i za konzervativce.

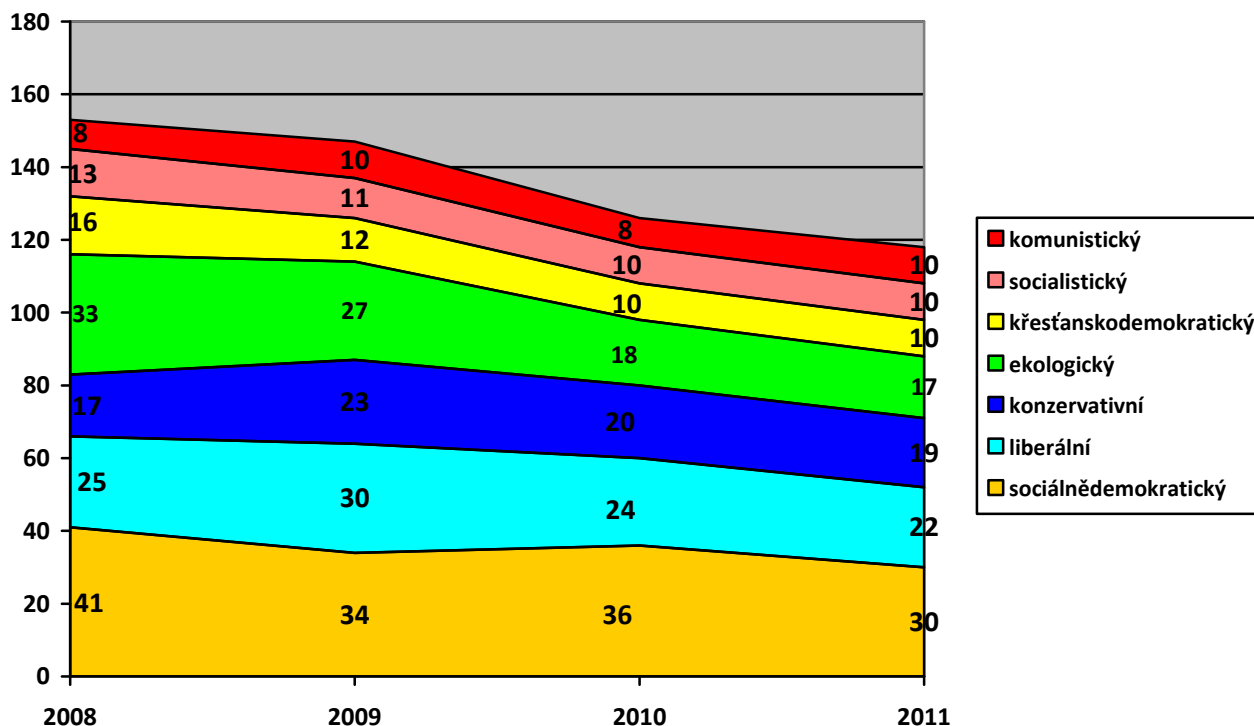
Graf 1: Politická orientace – časové srovnání 1. volby

Graf 2: Politická orientace – časové srovnání 2. volby

Graf 3: Politická orientace – časové srovnání celkově

Časové srovnání politické orientace vyjadřované nejvyšší a druhou nejvyšší mírou preference ukazuje, že v průběhu období od roku 2008 postupně celkově klesá inklinace lidí k ztotožnění se s některým základním politickým názorem. V rámci takto koncipovaného šetření CVVM se to projevuje už v první, ale ještě výrazněji ve druhé volbě. Hlavní zásluhu na tom má výrazný úbytek lidí hlásících se v první, ale zejména pak ve druhé svojí volbě k ekologickému názoru, který v kombinaci obou voleb ztratil 16 procentních bodů v porovnání s rokem 2008. Zřetelně slabší je i křesťanskodemokratický proud a především zásluhou druhé volby významnou ztrátu zaznamenal také sociálnědemokratický názor (pokles o 11 procentních bodů). Oproti roku 2009 oslabilo i zastoupení názoru liberálního (o 8 procentních bodů) a mírně též konzervativního (o 4 procentní body).

Další část výzkumu se zaměřila na některé základní politicko-filozofické otázky spojené s politickou orientací, a to formou baterie devíti dvojic výroků postavených do vzájemného protikladu s tím, že respondenti měli za úkol se k nim vyjádřit na pětibodové škále podle toho, který z dvojice příslušných výroků je jim bližší.²

² Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil?
a) Důležitějším úkolem státu je vytvářet podmínky pro to, aby občané mohli uplatnit svá

Tabulka 2: Názory na obecné ekonomicko-politické otázky (v %)

Výrok A	A ³	Střed ⁴	B ⁵	Výrok B
Rozvoj hospodářství má být ponechán vlastnímu vývoji.	27	24	42	Rozvoj hospodářství má být usměrňován státem.
Velkým hospodářským podnikům má stát umožnit co největší samostatnost.	26	32	34	Na velké hospodářské podniky má stát co nejvíce dohlížet.
Co nejvíce majetku by mělo být v soukromém vlastnictví.	29	37	25	Co nejvíce majetku by mělo být ve státním vlastnictví.
Velikost soukromého vlastnictví by nijak být omezována neměla.	52	21	21	Velikost soukromého vlastnictví by nějakým způsobem být omezována měla.

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Z výsledků zachycených v tabulce 2, které se týkají postojů veřejnosti k politickoekonomickým otázkám a k roli státu v ekonomice, je patrné, že na jedné straně převažuje přesvědčení, že rozvoj hospodářství má být usměrňován státem a že na velké hospodářské podniky má stát co nejvíce dohlížet, na druhé straně však zároveň výrazně převažuje odmítání případného omezení velikosti soukromého majetku a převažující soukromé vlastnictví, případně kombinované s vlastnictvím státním, pak výrazná většina upřednostňuje před tím, aby většina majetku byla ve vlastnictví státu. Lze konstatovat, že česká veřejnost preferuje smíšenou tržní ekonomiku, kde stát vykonává především funkci dozorcího a usměrňovatele či regulátora ve vztahu k ekonomickému vývoji i velkým podnikům, aniž by však musel být dominantním vlastníkem. Na druhé straně ale státní vlastnictví existující vedle soukromého není české veřejnosti většinou proti mysli. Ačkoli sama otázka tento problém blíže nespécifikovala, lze předpokládat, že tato podpora státnímu vlastnictví se bude vztahovat k tomu, co doposud zůstalo v rukou státu a co bývá považováno za strategicky významné nebo citlivé

práva a svobody, pokud dojde k jejich porušení.; Důležitějším úkolem státu je občany preventivně kontrolovat a omezovat, aby nemohli porušovat práva a svobody ostatních. b) Rozvoj hospodářství má být ponechán vlastnímu vývoji.; Rozvoj hospodářství má být usměrňován státem. c) Stát má zaručit, aby ten, kdo chce pracovat, dostal práci.; Kdo chce pracovat, musí se o získání práce postarat sám. d) Velkým hospodářským podnikům má stát umožnit co největší samostatnost.; Na velké hospodářské podniky má stát co nejvíce dohlížet. e) Velikost soukromého vlastnictví by nijak být omezována neměla.; Velikost soukromého vlastnictví by nějakým způsobem být omezována měla. f) O sociální zabezpečení občanů se má postarat stát.; O svoji sociální situaci se mají občané postarat sami. g) Co nejvíce majetku by mělo být v soukromém vlastnictví.; Co nejvíce majetku by mělo být ve státním vlastnictví. h) Lidem by mělo být dáno co nejvíce svobody v jednání.; Svoboda jednání lidí by měla být co nejvíce omezena. i) To, co společnost vyprodukuje, by mělo být dále přerozděleno tak, aby měli nakonec všichni přibližně stejně.; To, co společnost vyprodukuje, by nemělo být dále nijak znovu přerozdělováno, každý má mít tolik, kolik vydělá." Sebezařazení na škále 1 až 5, kde 1-2 znamená souhlas s výrokem A, 3 představuje neutrální středovou hodnotu a 4-5 znamená souhlas s výrokem B.

³ Podíl lidí, kteří se přiklonili k výroku A.

⁴ Podíl lidí, kteří zaujali středovou neutrální pozici mezi oběma výroky.

⁵ Podíl lidí, kteří se přiklonili k výroku B.

podniky či odvětví, jejichž hladké fungování a veřejná kontrola nad nimi jsou vnímány jako otázka obecného zájmu, případně přirozených monopolů, kde konkurenční trh a volná soutěž selhávají.

Tabulka 3: Státní paternalismus a osobní odpovědnost (v %)

Výrok A	A	Střed	B	Výrok B
Stát má zaručit, aby ten, kdo chce pracovat, dostal práci.	60	18	19	Kdo chce pracovat, musí se o získání práce postarat sám.
O sociální zabezpečení občanů se má postarat stát.	60	24	13	O svoji sociální situaci se mají občané postarat sami.
To, co společnost vyprodukuje, by mělo být dále přerozděleno tak, aby měli nakonec všichni přibližně stejně.	23	27	43	To, co společnost vyprodukuje, by nemělo být dále nijak znovu přerozdělováno, každý má mít tolik, kolik vydělá."

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Z výsledků v tabulce 3 je patrné, že oblast zajišťování práce a zaměstnanosti, stejně jako otázku sociálního zabezpečení česká veřejnost většinou zahrnuje do své představy o základních funkcích a rolích státu a že výhradní přijímání osobní odpovědnosti za tyto aspekty života, jež charakterizuje některé základní politické proudy na pravici, je zde výrazně menšinovým postojem. Na druhé straně však lze zaznamenat jen slabou podporu myšlenky přerozdělování za účelem dosažení ekonomické rovnosti mezi obyvateli. Zjednodušeně tedy můžeme konstatovat, že občané chtějí, aby se o ně stát postaral v případě nouze či problémů, ovšem představa rovnostářské nivelizace příjmů jim příliš nekonvenuje.

Tabulka 4: Svoboda a kontrola státu (v %)

Výrok A	A	Střed	B	Výrok B
Lidem by mělo být dáno co nejvíce svobody v jednání.	69	22	6	Svoboda jednání lidí by měla být co nejvíce omezena.
Důležitějším úkolem státu je vytvářet podmínky pro to, aby občané mohli uplatnit svá práva a svobody, pokud dojde k jejich porušení.	69	16	12	Důležitějším úkolem státu je občany preventivně kontrolovat a omezovat, aby nemohli porušovat práva a svobody ostatních.

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Výsledky v tabulce 4 ukazují, že čeští občané výrazně tíhnou jak k maximalizaci svobod, tak k představě státu, který svobody a práva svých občanů hájí v případě jejich porušení. Veřejnosti naopak vůbec není blízký model státu, jenž své občany preventivně omezuje a kontroluje.

